

## บทคัดย่อ

โครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - วัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่  
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ”

เป็นการศึกษา ค้นหารูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่มี  
ประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน และยังเป็นศูนย์รวมประเพณี วัฒนธรรม ที่สำคัญของ  
อำเภอพิปูน นอกจากนี้ยังมีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม และมีระบบนิเวศที่มีความสมบูรณ์เป็นอย่าง  
มาก

จากสภาพของพื้นที่ ของตำบลเขาพระที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ทำให้มี  
ผู้คนจากต่างพื้นที่ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จากสภาพของทรัพยากร ของ  
ธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเอื้อต่อการท่องเที่ยว แต่ในชุมชนยังมองไม่เห็นความสำคัญของ  
ทรัพยากรที่มีอยู่ ประกอบกับชุมชนไม่มีประสบการณ์ ในเรื่องของการท่องเที่ยว

จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตำบลเขาพระ นำมาสู่ปัญหามากมายหลาย  
ประการ อาทิเช่น การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาเรื่อง  
ขยะมูลฝอย และปัญหาต่างๆที่ตามมาอีกมากมาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งมีภารกิจหน้าที่  
จะต้องดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ร่วมกับชุมชนและภาคีต่างๆ นำไปสู่  
ขบวนการศึกษา รูปแบบของการจัดการ โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อค้นหา  
รูปแบบความเหมาะสม กับชุมชนตำบลเขาพระโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย มี 3 ประการ  
ด้วยกัน คือ (1) เพื่อทำการศึกษาถึงสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นอย่างไร (2) เพื่อ  
ทำการศึกษาข้อมูลองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่สำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว (3) เพื่อศึกษารูปแบบและ  
แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมต่อชุมชนเขาพระ

การวิจัยครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 12 หมู่บ้านในตำบลเขาพระโดยให้น้ำหนักความสำคัญแก่  
หมู่บ้าน อันต้นๆได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งร้อน หมู่  
ที่ 4 บ้านเหนือคลองระเนาะ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยโก หมู่ที่ 8 บ้านไสเจือ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหม่  
หมู่ที่ 10 บ้านห้วยท่อน หมู่ที่ 11 หมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนาฯ ระยะเวลาดำเนินการ 12 เดือน  
เริ่มจากเดือนกันยายน 2548 ถึงเดือนสิงหาคม 2549 แต่มีอุปสรรคหลายประการ

เช่นการประสานงาน การเก็บข้อมูลทำเอกสารประกอบกับทีมวิจัย ส่วนใหญ่เป็นผู้นำ  
ท้องถิ่นมีภารกิจมากมายหลายประการ เลยต้องขอขยายเวลาถึงเดือนมกราคม 2552

การศึกษาให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกันระบบภาคีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ โดยนักวิจัยมีทั้ง  
ตัวแทนจากผู้นำท้องถิ่นตำบลเขาพระ ผู้นำชุมชน สมาชิกอปพร.ตำบลเขาพระ โดยมีผู้นำที่เป็น  
ตัวแทนจากส่วนของท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระเป็นหลัก เพื่อหาแนวทางศึกษา  
และรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนา โดยสร้างกระบวนการแบบ  
มีส่วนร่วม ให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมมือกัน ในการทำงานเป็นการ  
พัฒนาแบบองค์รวม มุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาสังคม และการคุ้มครองทรัพยากร  
สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศให้ยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการจัดกลุ่มนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ บนฐาน  
แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมและคุณภาพของระบบนิเวศ โดยคำนึงถึง  
ความสามารถในการรองรับธรรมชาติ และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในลักษณะเป็นองค์กร  
รวม ในการนี้มีการวิเคราะห์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ที่อยู่คู่กับการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนมา  
อย่างช้านาน ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับทราบข้อมูลที่สำคัญ ของชุมชนในตำบลเขาพระ  
อาทิเช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญเช่น  
การทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระ การชักลากพระบกงอำเภอพิปูน ซึ่งมีการสืบทอดมาอย่างช้านาน  
หากไม่มีการรวบรวมและดำเนินการต่อไปในอนาคตอาจมีการสูญหายได้ ที่สำคัญในพื้นที่  
ของตำบลเขาพระมีทรัพยากร ที่มีอยู่ตามธรรมชาติมากมาย ซึ่งมีคุณค่าทางการศึกษาและ  
การนำมาใช้ประโยชน์ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพื้นที่ของตำบลเขาพระมีทั้ง เขต  
อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ

ในการศึกษามุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ของกลุ่มพลังขององค์กรต่าง ๆ เช่น  
สมาชิก อปพร. ตำบลเขาพระ ผู้อาวุโสซึ่งเป็นตัวแทนในพื้นที่ตำบลเขาพระ ผู้นำท้องถิ่นทุก  
หมู่บ้านของตำบลเขาพระ ผู้นำท้องถิ่นของตำบลเขาพระ เพื่อเปิดโอกาสให้ตัวแทนจาก  
ทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา รูปแบบ และรับรู้ปัญหาจากผลกระทบจากการท่องเที่ยว  
และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมกันนี้ยังมุ่ง  
เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย เพื่อให้มีความเสมอภาคทัดเทียมกัน ทาง  
สังคม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ในพื้นที่ของ  
ตนเอง

ผลจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในระบบภาคี ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเห็นความสำคัญ  
ของทรัพยากรตามธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอยู่ในเขตพื้นที่ของ

ตำบลเขาพระ ซึ่งสามารถจัดการและวางแผนในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ของตำบลเขาพระ โดยประชาชนในพื้นที่เข้ามามีบทบาท และมีหน้าที่ในการดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน

จากการลงพื้นที่ศึกษาและสำรวจข้อมูลต่างๆ ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ พบปัญหาอุปสรรคมากมายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในภาพรวม อาทิเช่นการท่องเที่ยวอาจจะส่งผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนถ้าไม่มีข้อปฏิบัติ ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรคต่างๆเหล่านี้ หากชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ของตำบลเขาพระไม่ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การจัดการในการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้

ในเชิงปฏิบัติทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระเป็นของผู้คนในทุกระดับ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชากรในชุมชนเกิดจิตสำนึกและเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงตั้งแต่คิดวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ที่สำคัญที่สุดองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งมีหน้าที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่ขบวนการพัฒนาจากฐานรากที่มีความเหมาะสม กับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมมือกันคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมบทบาทของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในพื้นที่ของตำบลเขาพระในอนาคตต่อไป